

ZAPISKI.

SLOVSTVO.

Alojz Gradnik: *Pot bolesti*. V Ljubljani, 1922. Založba »Jug«. — Gradnikova lirika ima mnogo svojstvenega, a za zdaj po Župančičevi besedi vendar nekoliko preveč slóvesa in nimba. Gradnik je sicer kolerično čuvstven temperament, njegovo doživetje pa je le bolj fiktivni tragos in tudi oblikovnega daru nima Gradnik, da bi polno zajel iz globeli, če so v njem. Najprikladneje bi ga še primeril pesniku Nazorju — čigar odločni formalni darovitosti sicer vsa čast —, Nazorjevi liriki, ki ni neposredna duša, temveč podzvočje iz polnih zvokov tujega občutja, pesniški zanos iz berila drugih, nekako snovnostno epigonstvo iz jačjih osebnosti, deloma tudi široka, a le eklektična miselnost. Samo troje pesmi (*Pesem vdove*, *Cerkno*, *Kje je vaš grob?*) sem v novi Gradnikovi zbirki užil z jasnim občutjem ugodja. Vse druge so mi zagrenili predvsem oblikovni nedostatki, napake, ki jih bo moral Gradnik s temeljitim študijem modernih poetik sam iz sebe kot take občutiti, če hoče, da se mu sloves močnega slovenskega lirika ne razblini. V ta namen bom navedel približno izčrpno take hibe v knjigi. Ne samo Gradniku, tudi drugim, ki podobno greše. Imam Župančiča, imam Breznika in ju ljubim. Naj ju ljubijo vsi slovenski liriki! Spreglejmo slovnico: ti (tej), rudeč (rdeč), vtrži (utrgaj), izkopri (skopni), toda »truge«, »rante«, »škatt« menda eterična slovenska lirika ne prenese. Krivo je: vsaki dan, vmes oljk (med oljkami), gnijijejo (gnijejo), sem si vrezal žilo, križan Bog (križani), krvav bič (krvavi bič), iz Kamna (s Kamnega), škražad (škržat) in »red Sv. Save« (če bi shematično bral, bi moral celo brati »red svete Save«!). Potem pa slike: breme — teme, ljubezen

— trezen, cvet — med, reva — dnevi, Franta (Franca) — ranta, tuga — truga, vstani — torbo v dlani, vrabec — škrabec. Reim dich, oder... Potem pa podobe, marinizem, prozaičnosti: naj le sneži, saj gladno srce vse snežinke raztopi 18, pōten kakor glista 23, roj minljivih rož 31, naj molčim, sicer mi porekó, da iščem v tako lepih jajcih dlake. Ne, dlake ne, jaz iščem rumenjake in najdem le lupine 54, tolaži tuge 56, golazen tuja, ki nas davi 78, ne bo ga glodal zemlje mrzle zob 79, zdrobljen snop 85. Odlično samostojen lirik se boji reminiscence kakor »hud'ga vraga«, če je nepotrebna: zemljelačni, žarki lune mile. Onomatopoezijo škržatov (68) je iznašel že Joža Lovrenčič, podobno neokusno: žarke žgi. (Da bi pa bil »Tolminski punt« vsebinsko iz »Tlačanov« — morda radi motiva »nevesta Ivana Gradnika«, kakor so nekje očitali Gradniku, dvomim. Iz »Tlačanov« bi bil Gradnik izvedel, da je Modrej moškega spola in ne ženskega, kakor je razbral s špecijalke: Modrea — iz Modreje.) Očitati pa moram Gradniku v tem »puntu« (Aškerc: pravda!) strašno naivnost besednega in miselnega anahronizma! Sicer pa je »Pot bolesti« kot konkretizacija naše mlade narodne boli, priporočljiva knjiga in tudi kljub nedostatkom med boljšimi naših zadnjih pesniških zbirk in še značilna v Gradnikovem razvoju, ker pomeni novo oblikovno in vsebinsko orientiranje v parnasovstvo in nacionalizem. Škoda, da pred tiskom knjige ni pregledal kak mentor, podobno kot Škrabec — Gregorčiča. Šola iz velikih svetovnih slovstev ni zadostna. Tam imajo že davno zasajene mejnike med jezikom »souteny« in »gaulois«. Kakor sem rekel: Škrabec, Gregorčič! Župančič, Breznik.

Dr. I. Pregelj.